

Posudek na bakalářskou práci Radka Zíky *Minulé časy v Ecově románu Jméno růže a jejich protějšky v anglickém překladu The name of the rose*, ak. r. 2023/24

Radek Zíka si pro svou bakalářskou práci zvolil jasně ohraničené téma, které na první pohled neskrývá žádná záludná úskalí: rozhodl se analyzovat minulé časy v italském originálu Ecova *Jména růže* a jejich překladové protějšky v anglické verzi románu. Rozbor provedený pomocí subkorpusu paralelního korpusu InterCorp se však ukázal být obtížnější, než by se dalo očekávat: systém minulých časů v italštině i angličtině se dosti liší od toho českého a pro nerodilého mluvčího není snadné časy vždy správně používat ani hodnotit jemné nuance jejich funkce v textu. Zvolený text navíc není textem ledajakým: Ecův román se vyznačuje velmi složitou syntaxí, dlouhými větami, archaizujícími gramatickými prvky i lexikem a různými stylistickými efekty a jeho rozbor je oříškem i pro samotné italské mluvčí, natož pak pro českého studenta třetího ročníku bakalářského studia. Pro posouzení funkce minulých časů je navíc potřeba znát podstatně širší kontext, než jaký nabízí konkordance v korpusu; všechny tyto faktory se tak podepsaly na kvalitě práce, která sice do jisté míry naplňuje stanovené cíle, zároveň však vykazuje celou řadu velmi problematických míst, o nichž se zmíním níže.

Práce je tradičně rozdělena na část teoretickou, v níž autor velmi elementárním způsobem představuje systém anglických a italských slovesných časů, a na vlastní korpusový výzkum. Teoretická část přináší stručnou charakteristiku jednotlivých slovesných časů v angličtině a italštině doplněnou příklady. Výklad je navzdory jednoduchosti plynulý a přijatelný a svůj účel splňuje, někde by ovšem bylo vhodné organičtěji začlenit do textu citace, třeba i pomocí parafrází. Také příkladů je u obecně známých jevů zbytečně mnoho (např. u anglických negací nebo otázek), navíc není jasné, odkud diplomant tyto příklady čerpal. Zdá se, že si je do značné míry sám vymyslel, protože se v nich objevuje velké množství překlepů či chybných tvarů (*piacuto*, s. 17; *La telefonavo*, s. 9; *Appena ebbe provveduti* [...] či *Dopo che mi ebbe rifatto quello scherzo quattro i cinque volte* (s. 22), některé příklady mi navíc připadají gramaticky nesprávné (*Sandra lavorava già da quando conobbe il suo futuro marito*, s. 18; *Dove viaggiò durante le vacanze estive del anno scorso?* - navíc přeloženo jako *Kam jste cestovali loni o prázdninách?* s. 22). Občasné překlepy a přehlédnutí se vyskytují i v samotném výkladu (zejména od s. 22 dále - je možné, že pouze první část práce prošla pozornější revizí?), na s. 22 se např. mylně uvádějí *preposizioni temporali* (místo *proposizioni*) a tento posun vede i k nesmyslnému tvrzení o časových předložkách; na těžší straně je pojem *aspetto compiuto* překládán nesrozumitelným výrazem *úplný aspekt*.

Výrazně problematičtější je, jak už jsem naznačila, korpusová analýza. Je sice třeba ocenit práci, kterou si diplomant dal s rozřazováním jednotlivých konkordancí i s kvantitativní analýzou, která přináší některé zajímavé výsledky, kvalitativní rozbor a komentáře k jednotlivým výskytům slovesných časů a jejich anglickým překladům jsou však většinou velmi vágní a takřikajíc impresionistické. Autor se poněkud naivně, bez hlubších stylistických i translátologických znalostí i bez ohledu na textový typ a širší kontext pokouší vysvětlit motivace překladatele k užití toho či onoho času a popsat stylistický účinek této volby („V italštině *avevo avuto* vyjadřuje, že měl protagonista vidiny (dokonaná akce), zatímco anglické *was having* zdůrazňuje, že tyto vidiny měl protagonista opakovaně nebo po určitou dobu. Anglická věta tak lépe vystihuje charakter těchto vidin jako trvajících nebo opakujících se událostí. Anglické *was having* lépe zachycuje trvání nebo opakování vidin, které italská věta může také implikovat, ale nevyjadřuje explicitně,“ s. 32; „Překladatelé tak často hledají způsob, jak vyjádřit stejný význam s menším počtem slov nebo jejich jednodušší verzí,“ s.

42). Často se argumentuje „přirozeností anglické věty“ či dokonce „gramatickou správností překladu“ (srov. s. 41: zde mimoto není jasné, proč by autorem navrhovaný překlad *whether we had to close off* měl být „správnější“). S celou řadou vysvětlení navíc nemohu souhlasit (např. se složitými komentáři k anglickému přítomnému času, který ale podle mne zastává jen funkci historického přítomného, a je tedy zcela na místě, či s tvrzeními, že použití participia lépe vyjadřuje vizuální vjem (s. 40) nebo že past simple je „srozumitelnější“ (s. 29). Některé formulace jsou těžko pochopitelné (např. odstavec o gerundiu na s. 35 nebo odstavec o „konfrontaci“ (sic) s modálními slovesy (s. 36).

Jako námět k diskusi u obhajoby ještě kladu dvě otázky:

- 1) Pomocí jakých dotazů byly přesně jednotlivé konkordance v korpusu vyhledávány? Bylo nějak využito značkování pomocí Universal Dependencies?
- 2) Proč byla modální slovesa vyčleněna zvlášť a z jakého důvodu u nich nebyl proveden rozbor z hlediska použitých minulých časů?

Bakalářská práce Radka Zíky je sice v řadě ohledů nevyzrálá a problematická, přesto oceňuji odvalu diplomanta pustit se do tak komplikovaného tématu a úsilí, které vynaložil při práci s korpusem a kvantitativní analýze. Nemohu však navrhnout lepší známku než *dobře*.

V Praze 30. 8. 2024

PhDr. Zora Obstová, Ph.D.
oponentka bakalářské práce